

ÇÖL KAPLANI MEDİNE MÜDAFİİ FAHREDDİN PAŞA TARTIŞMALARINA BİR KATKI

1892 YILINDA BURDUR'DAN MEDİNE İ MÜNEVVERE'YE GÖNDERİLEN BİR KUR'AN I KERİM

VE HATTAT KAYIŞZADE HAFIZ MEHMET EMİN BURDURİ (Burdur 1850-1935)

Hayati KUZUCU

Asırlarca Avrupa Emperyalizmine karşı İslam Dünyasını müdafaa eden için bir kalkan misali , her Haçlı Seferine göğsünü siper eden Türkler ; sayısız şehit gazi ve yine sayısız maddi kayıplarına rağmen asla pes etmemiştir. Yine Türkler 1830 yılında kaybettikleri Cezayir işgaline kadar dünyanın bir çok toplumunun yapmak zorunda kaldığı gibi Batı Sömürgecilerine, hüküm sürdükleri İslam Coğrafyası Müslümanlarına "Emret Sahip" dedirtmemiştir. Ancak Cezayir işgaline de hemen rıza göstermemiş uzun bir mücadele yolunu seçmiş ama dört yandan saldıran Sömürgeci Batı'ya bir noktaya kadar silahlı ya da silahsız mücadeleyle karşı durabilmişti ki Cezayir 'i savunma da Burdur kökenli ünlü Hamdan Hoca'yı burada rahmetle analım . İslam Mücahitliğin de son destanı Türklerin , Medine Müdafaasıdır .Birinci Dünya Harbinden yenik çıkan ve terk i silah eden Osmanlı Devleti imzaladığı anlaşma gereği o zamana kadar toprağı olan Hicaz'dan da çekilmesi gerekiyordu .Bütün ordular dağıtılmış bütün toprakları işgale başlanan Osmanlı topraklarında sadece bir yer hala direniyordu : Medine .Bu direnişi

büyük baskılara rağmen sürdüren de Osmanlı Hükümetince teslim olması emredilince : "Ben bu mübarek beldeden Türk Bayrağını indirmem" diyerek reddeden , Hicaz Türk Kuvvetleri Komutanı Fahreddin Paşaydı. Bu Müdafaa 10.Ocak 1919 'da her yanı İngiliz altınlarının satın aldığı ve İngilizler adına savaşan Şerif Hüseyin kuvvetlerince ,Paşa'nın mahiyetindeki subayların bazılarının ihaneti sonucu esir edilmesiyle bitti . Paşa , İngilizlerce Malta'ya sürgün edildi. Fahreddin Paşa teslim olmadan epey önce Hazreti Peygamberin Türbesinin de içinde bulunduğu Ravza i Mutahhara da bulunan yirmi kadar kutsal emaneti ve çok sayıda ve neredeyse tamamı yine buraya Türkler tarafından çeşitli tarihlerde özellikle Mescid i Nebevi 'de okunmak üzere gönderilen (Vakfedilen) paha biçilmez el yazması Kur'an Kerimleri, trenle Şam üzerinden İstanbul'a naklettirmişti . Çünkü bölgeyi ele geçiren kadir kıymet bilmez Vahhabi tiyniyetli isyancı Arapların , Müslümanlar için büyük bir ehemniyete haiz mirası nasıl yok edeceklerini veya İngilizlerce nasıl talan edileceğini gayet iyi biliyordu. Nitekim günümüze kadar olan zaman diliminde önce İngiliz sonra Amerikan gizli servislerinin zihinsel lojistik desteği ile yetişen ve her biri bir İngiliz oyunu ile kurulan Arabistan Yarımadası devlet ya da devletçiklerin yöneticileri, tam bir Mankurt olarak coğrafya da hemen hemen Türk yadigarı hiçbir eserini ayakta bırakmamışlardır .Bunun son örneği Mekke i Mükerrreme de ki Türk kalesi Ecyad'ın yıktırmalarıdır.

Çöl Kaplanı olarak tanınan

Fahreddin Paşa Medine müdafaaı sırasın da askerleriyle.

Bu günlerde , Kudüs'ü Şerif'in bir Amerikan oyunuyla Yahudi'ye teslimi oyununa iştirak eden söz konusu bölgenin yani Arap Yarımadası ülkelerinin bir çoğunun saltanat sahipleri , Türkiye'nin Kudüs olayında liderlik yapıp haksızlığa isyanı ve öncü direniş göstermesinden büyük rahatsızlık duymaktadırlar . Birden Medine Müdaafa'sı kahramanı Fahreddin Paşa'yı hatırlamışlar önün şanlı direnişi gibi Türkiye'nin haklı isyanının "sahiplerine " karşı bir Fahreddin Paşa imajı doğurmasından korkarak ipe sapa gelmez sözlerle Türkiye'yi Cumhurbaşkanı şahsında karalamaya başlamışlardır. Bu iftiralar arasında İstanbul'la getirilen yazma eserlerin çalındığı da vardır ...Yukarda vurguladığımız üzere İstanbul'a getirilen yazma eserlerin çoğu zaten Türk'ün vakıf eseridir. İşte bunlardan bir tanesi de Burdurlu büyük bir hattat olan Kayışzade Hafız Mehmet Emin Burduri Efendi'in Ravza i Mutahhara'ya yani Medine'ye 1892 'de gönderdiği kendi yazdığı Kur'anı Kerimdir .

Mehmet Emin Burduri'nin hattıyla bir Kur'anı Kerim Sayfası (Hayati Kuzucu Arşivi)

KAYIŞZADE HAFIZ MEHMET EFENDİ (1850 -1935) .Burdur'un tanınmış ailelerinden Kayışzadelerdendir. Kayışzadeler aslında Burdur'a Kayış Köyünden gelme bir sülaledir. Mehmet Emin Efendi arşivimiz de bulunan belgelere göre 1850 senesinde Burdur da doğmuştur .Babası Türk Hat Sanatının en önde gelen hattatlarından Kayışzade Hafız Hacı Osman Efendidir .Yazdığı Mushafların ketebesinde Kayışzade Hafız Osman Burduri adını kullanmıştır bazı yazmalarında ise Osman Nuri olarak yazdığı görülür. Hafız Osman kendinden önce yaşayan 17.yy da yaşayan büyük hattat Hafız Osmanla karıştırılmakta onun menkıbevi hayatı Kayışzade Hafız Osman eklenmektedir. Kayışzade Hafız Osman Efendi 19.yy en önemli Kur'an hattatlarının en önde gelenidir .

Kur'an hattında "Berkenar"adı verilen ilk yeniliği yapan hattattır. Dolayısıyla bu sahada çığır açan bir hattattır . 106 adet yazdığı Kur'anla hat tarihiinde müstesna bir yer edinmiştir yazdığı yüz yedinci Kur'anı bitiremeden 1894' te Ramazan ayında İstanbul'da vefat etmiştir.Yine arşivimde bulunan belgelere göre Hafız Osman 1821 senesinde Burdur'da doğmuş babası Hüseyin adli bir kişidir¹ . Mehmet Emin Efendi işte böyle bir hat dâhisinin oğlu olarak dünyaya gelmiş ve onun gözetiminde yetişmiş ve ondan aldığı genetik miras sonucu kendisi de büyük bir hattat olmuştur ancak babası gibi İstanbul'da yaşamadığından gerekli üne pek kavuşamamıştır. Hatta bu satırların yazdığı birkaç satır haricinde haberdar olanda pek yoktur. Öyle ki Hafız Osman Efendi hakkında en derli toplu araştırmayı kaleme alan Prof.Dr. Muhittin Serin'in bile Mehmet Efendiden haberi yoktur². Mehmet Emin Efendi asıl bilinen adıyla Emin Efendi yazıya büyük ihtimalle babasından aldığı derslerle başlamış olmalıdır ne var ki İcazetini kimden aldığını bilmiyoruz . Sülüs yanında Nesih'te en çok kullandığı Hat türleridir . Küçük yaşta Hafız olmuş arşivimiz de bulunan evrak ı metrukesi sayabileceğimiz bazı yazışmalarından bir ara gençliğinde Yanya Defterdarlığın da memuriyette bulunduğu anlaşılıyor .Daha sonra babasının Burdur da sahip olduğu arazilerin yönetimi için , Burdur'a geri dönmüştür. Ve bu şehirden bir daha ayrılmamış ve hattatlığını burada sürdürmüştür. Babası Hafız Osman'ın Burdur da bulunduğu sıralarda günlük yarım akçeyle İmamlığını yaptığı Kuyu Mahallesinde ki o zamanlarda ve bu gün de bilinen adıyla Abdülkerim Camisin de babasının ardından imamlık yapmıştır³ .Bu sebeple olsa gerek söz konusu caminin adı yakın zamanlara kadar halk arasında bir ara resmi olarak ta Kayışzade Camisi olarak

¹ Arşivimizde bulunan 1892 tarihli bir mahkeme kararında hattat 71 yaşın da olduğu belirtilmektedir.

² Muhittin SERİN ,Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Kayışzade Hafız Osman Nuri .Cilt 25.Sayf.79-80

³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi -BOA .EV..d Sayf.9-

tanınmıştır. Hayatının bu devri hakkında pek bilgimiz yok ancak Sıdika adında bir kız kardeşi olduğunu biliyoruz ki ; bu hanım Cumhuriyet'in ilk yılları ve sonraları Burdur'un önde gelen isimlerinden olan Kayışzade Nuri Bey'in (1884-1949) annesidir. Nuri Bey (Demirkaya) , aynı zaman da Emin Efendi'nin damadıdır . Bir devre C.H.P il başkanlığını yürütmüştür.Ve Emin Efendi'in soyu Nuri Beyden devam etmektedir . Burdurlular Gazi Caddesin de yıllarca eczacılık yapan Doğan Eczanesi sahibesi güler yüzlü merhum Eczacı Sıdika Doğan 'ı hemen hatırlayacaklardır. Sıdika Hanım Emin Efendi'nin kızı Refia Hanımla Nuri Beyin oğlu Şükrü Demirkaya'nın kızıdır .Emin Efendi'nin konu başlığımızla alakalı hayat safhası 1893 senesidir.Tüm Kur'an hattatlarının rüyaları ya da hayalleri yazdıkları bir Mushaf ı Şerif'in Hazreti Peygamberin mescidi olan Mescidi Nebevi de okunmasıdır . Bu sebeple özenle yazdıkları bir Kur'anı Kerimi ya Hacca gittiklerinde oraya bırakırlar ya da devlet kanalıyla vakfedip gönderirlerdi ki; Emin Efendi de bu rüyasını vakfedip göndermekle gerçekleştirmiştir. Bunu halen bizde bulunan bir İlamdan anlıyoruz. İlam tarihi 31 Mayıs 1892 tarihlidir. Bu bir çeşit zamanın yetkilileri tarafından tertiplenen resmi tutanaktır . Anlaşılan bu gibi durumlarda Medine'ye gönderilen vakıf halleri için bir defter tutulmakta ve bu deftere eserin vasıfları belirtip bir sıra numarası verilmekte ayrıca hangi satırda olduğu ilavesi yer almaktadır . İlam günümüz alfabesine göre şöyledir.

Hafız Hacı Mehmet Emin Efendi'nin 1892 tarihinde Medine i Münevvere de ki Mescd i Nebevi'ye gönderdiği Mushaf ı Şerifin ilamı (Hayati Kuzucu Arşivi)

Numura 283

Serlevhası (?) üzerine mina nakışlı fıstıklı kağıt üzerine nesih yazılı ve ahirin de vakii Hafız Emin efendi ketebesiyile merkur desti hatt mushafı şerif

cid 1 satır 11

Bala da mevsuf elai(?) şekil ber katu Mushaf ı Şerif Hafız Emin Efendi Ravza i Mutahhara i Hazret i Nebevi de Tilavet ve Kiraet olmak üzere vakf iderek Burdurlu Hafız Mustafa Efendi yediyle Hazine i Celile i Hazreti Nebevi (?) vasıl defteri mahsusuna bil(a)kayid usul veçhile Ravzai Mutahhara Hafızı Kütüp Efendilerinden sened i lazime ihzariyle Meclis i Alice teslim kılındığı hazinei Müşarialehten iş bu ilam ve haber itaa kılındı.

İsim ve mühürler

İşte son günlerin büyük tartışmalara sebep olan Medine Müdafii kahraman Fahreddin Paşa'nın İstanbul'a gönderdiği Mescidi Nebevi de bulunan yazma eserlerin çoğunluğu Hafız Hacı Mehmet Emin Efendi (zaman zaman Burduri olarak anılmaktadır) gibi hattatların veya böyle eserleri satın alıp buraya vakfeden Türklerin vakıf eserleridir .Büyük ihtimal Emin Efendi'nin yazdığı Mushaf ı Şerifte İstanbul'a getirilmiştir diye ümit ediyoruz

Mehmet Emin Efendi ayrıca yazmış olduğu bir Kur'anı , 1901 senesinde Sultan 2.Abdulhamit' e de takdim etmiş ve Sultan tarafından bu sebeple olsa gerek maaş tahsis edilmiştir. Daha sonraları Cumhuriyet Devrinde kesilen maaşın tekrar bağlanması için merhum epeyce uğraşmıştır. Kur'an saraya Konya Valiliği kanalıyla gönderilirken yazıyı yazan katip , Emin Efendiyi takdim ederken Kayışzade yerine yanlışlıkla meşhur Hattatinden(Hatatlardan) Kalinzade Hafız Emin Efendi diye yazmış⁴, bu yanlışlık maaş bağlandığı hususunda yazılan yazı da da devam ederek, bir hata silsilesi gerçekleşmiştir⁵.

Mehmet Emin Efendi'yi seferberlik yıllarında Burdur'dan yapılan Asker Sevkiyatları için kurulan bir çeşit komisyon da yer aldığını görüyoruz. arkasından

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Y..PRK.UM.57 /75

⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşivi BEO 1839/137897

İstiklal Harbi sırasında faal olarak Kuvayı Milliyeyi desteklemiştir. Bu bağlam da Burdur'a gelen Aydın Mebusu Esat Hoca ile yakın dost olduğunu daha sonra kesilen maaşının tekrar bağlanması konusunda ona tavassut için bir rica mektubundan çıkarıyoruz⁶. Yine 1919 Burdur'a gelen ve hatıraların da Burdur'dan epeyce bahseden⁷ Şeyhülislamlardan Mustafa Hayri Efendiyle de tanışmıştır .

Mareşal Fevzi Çakmak 1926 senesinde Burdur'a gelince karşılayanlardan biride Mehmet Emin Efendiydi.

Hacı Hafız Mehmet Emin Efendi eseri bir hadis levha.

Merhum Mehmet Emin Efendi Burdur'un yetiştirdiği çok sayıda hattatların babası kadar olmasa da en önde gelenlerindedir, hayatı maalesef bilinmezlikler içindedir. Bunun gibi çok sayıda Burdurlu hattat hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmiyoruz. Mesela Burdur'un değerli evladı merhum Milletvekili Doktor Mehmet Şerif Korkut'un amcası olan ve son derece yetkin bir hattat ve müzehhiplik ustası olan Ömer Lütfi Burdur'i bunlardan ilk aklıma gelenlerdendir .

⁶ Arşivimiz de bulunan ancak gönderilmeyen mektup.

⁷ Ali Hayri ÜRGÜPLÜ , Şeyhülislam Ürgüplü Mustafa Hayri Efendi'nin Meşrutiyet, Büyük Harp ve Mütareke Günlükleri (1909-1922). İstanbul -20015

Mehmet Emin Efendi'nin Ağıl Mezarlığın daki bulunan mezarı ."KAYIŞZADE HACI EMİN EF.RUHUNA FATİHA .YAŞ 80 VEFATI 19

Mehmet Emin Efendi'nin senelerce aradığım halde bulamadığım ve tamamen bir tesadüf eseri olarak rastladığım mezar taşında , 80 yaşında vefat ettiği yazılsa da 85 yaşın da Burdur 'da 1935 yılında vefat etmiştir . Mezarı ise bu gün geçmişimize nasıl nankörlük edebileceğimiz hususunda tam olarak eşsiz bir örnek olan Antalya çevre yolunun geçtiği Ağıl Mahallesi tüneli bitişiğindeki eski mezarlıktadır .Bu mezarlıkta Emin Efendiye komşu olan diğer merhumlar Burdur'da Kuvayı Milliyeye önemli destekler veren Burdur Heyeti Milliye Reisi Hacı Hüsnü Beyzade Mahmut Bey 'in , Burdur Eski Belediye Başkanlarından Baki Beyzade Reşit Bey'in (Prof.Fethi Çelikbaş'ın amcası) , Rahmi Sultan (K.S) eşi Zehra Ermiş 'in ve daha bir çok tanınmış kişidir. 25 Aralık 2017